

Kanaat

"Yeryüzündeki bütün canlıların rızıkı sâdece Allah'a âittir." (Hûd)

"İnsanları ve cinleri, yalnızca bana kulluk etmeleri için yarattım. Onlardan ne herhangi bir rızık ne de beni doyurmalarını istiyorum!.. Şüphesiz Allah, bol bol rızık veren ve çok kuvvetli olanıdır." (Zâriyât)

Hadis

Hz. Peygamber sav şöyle demiştir: "Eğer benim "Uhud dağı kadar altınım bulursa, borç için sakladığımdan başka, ondan yanımda bir dirhemimin üç gece kalmaması beni sevindirir."

Hz. Peygamber sav şöyle demiştir: "Kanaatkâr ol ki, insanların Allah'a en çok şükredeni olasın."

Efendimiz sav : Bir kimsenin malı ne kadar olursa olsun gerçek zenginliğin kanâattir.

Efendimiz sav : "Müslüman olan, kendisine yeteri kadar rızık verilen ve elindeki nimete karşı Allah'ın kanâat sâhibi kıldığı kimse, şüphesiz kurtuluşa ermiştir."

Efendimiz sav : Cebrail bana gelerek şöyle dedi: "...Mü'minin izzeti Allah'ın kendisine verdiği kanaat edip insanlardan bir şey beklememesidir."

İbnu Abbas ra anlatıyor: "Resûlullah sav buyurdular ki: "İnsanların en şerlisi, "Allah rızası için" diyerek dilenip de, istediği verilmeyen kimsedir." "Allah rızası için" diyerek istekte bulunmayın. Bu tabiri sadece Allah'tan isterken kullanın"

Efendimiz sav : Dindarlıkta kendinden üstün olana bakıp ona uymak, dünyalıkta ise kendinden aşağı olana bakıp, Allah'ın kendine verdiği üstünlüğe hamdetmek. Böyle yapanları Allah, şükredici ve sabredici olarak yazar. Kim de dindarlıkta kendinden aşağı olana, dünyalıkta ise kendinden üstün olana bakar da elde edemediğine üzülsün, Allah onu şükredici ve sabredici olarak yazmaz."

Hz. Osman ra anlatıyor: "Resûlullah sav buyurdular ki: "Adem oğlunun şu üç şey dışında (temel) hakkı yoktur: İkamet edeceği bir ev, avretini örteceği bir elbise, katıksız ekme ve su."

Ebu Said'i-Hudri ra: "Ensardan bazı kimseler, Resûlullah as'dan bir şeyler talep ettiler. Aleyhissalatu vesselam da istediklerini verdi. Sonra tekrar istediler, o yine istediklerini verdi. Sonra yine istediler, o istediklerini yine verdi. Yanında mevcut olan şey bitmişti; şöyle buyurdular: "Yanımda bir mal olsa, bunu sizden ayrı olarak (kendim için) biriktirecek değilim. Kim iffetli davranır (istemese), Allah onu iffetli kılar. Kim istiğna gösterirse Allah da onu gani kılar. Kim sabırlı davranırsa Allah ona sabır verir. Hiç kimseye sabırdan daha hayırlı ve daha geniş bir ihsanda bulunulmamıştır." Rezin rahimehullah şu ziyadede bulunmuştur: "İslam'a girip, yeterli miktarda rızıklandırılan ve verdiği bu miktara Allah'ın kanaat etmeyi nasip ettiği kimse kurtuluşa ermiştir."

Pirlanta

Kanaat, iktisadî ve dengeli yaşama, alacağı şeyleri ihtiyaç ölçüsünde alma ve yine kullanacağı şeyleri de ihtiyaç ölçüsünde kullanmak suretiyle israftan sakınmak demektir. Diğer bir ifadeyle kanaat: "Allah'ın sana verdiği her şeyde ahiret yurdunu ara; bu arada dünyadan da nasibini unutma!" (Kasas Suresi, 28/77) âyet-i kerimesinde vezir bir üslupla dile getirildiği gibi Cenab-ı Hakk'ın bahsettiği imkânları ahireti kazanma yolunda kullanırken, dünyayı da unutmadan ondan meşru dairede istifade etmektir.

Kanaat sebab-i berekettir. Dolayısıyla esbap açısından kanaatkâr olan bir insan tekeffüften, tese'ülden ve zilletten kurtulacağı gibi, diğer yandan ilâhî berekete de mazhar olur. Hz. Pir bu mevzuu anlatırken kendi hayatından da misaller serdetmiştir. Mesela bir okka balı talebelerine de ikram etmek üzere üç ay dediğini ama bitiremediğini naklediyor. Kendisi ruhunun ufku yürüdüktan sonra kalan balı Üstad'ın önemli talebelerinden biri olan Hulusi Efendi almıştı. 1986'da kendisini ziyarete gittiğimde, "bu Üstad Hazretlerinden kalma baldır" diyerek kalan bu baldan getirmiş ve bir kaşık da fakire ikramda bulunmuştu. Evet, kanaat sebab-i bereket olduğu için,

siz bir şeyden alırsınız ama o, hiç bilemeyeceğiniz şekilde olduğu gibi kalabilir.

Ancak burada üzerinde durulması istenen kanaat daha ziyade, dünyaya ait işlere çok fazla inhimak etmeme, onları düşünmeme ve böylece zihni onlarla kirliletmeme manasına bir kanaattir. Tabiri diğerle kanaatin öbür kutbunda, "Allah bes baki heves" **ya da Hasbünallah** " deyip Allah ile kanaat etme vardır.

Yani Allah bize yettiğine göre, O'nun dışındaki şeyler "olsa ne olur, olmasa ne olur" düşüncesiyle hareket etmektir. Yanlış anlaşılmasın, sebeplere riayet etmek başka bir mesele; onların getirisini çok önemli görmek tamamen başka bir meseledir. Zira Cenab-ı Hakk, hikmetinin iktizasına göre bazen verir, bazen de vermez. İşte bir insanın her iki durumdan da hoşnut olması bir kanaat ifadesidir.

Zat-ı Ulûhiyet'le kanaat etmenin yanında bizim gaye ölçüsünde birer vesile olarak gördüğümüz Hazreti Ruh-u Seyyidi'l-Enâm'ın (aleyhi elfü elfi salâtin ve selâm) nübüvvetine ve İslam dinine kanaat etme de çok önemlidir. Bildiğiniz üzere bizim sabah akşam okuduğumuz dualarımızdan birisi de; " Rab olarak Allah'tan, din olarak İslâm'dan, peygamber olarak da Hazreti Muhammed'den (aleyhissalâtü vesselâm) razı olduk." duasıdır.

Halbuki kanaat, insanı dilencilikten kurtarır, müstağni hale getirir ve onu başkalarının malına gözünü dikmeden alıkor. Esasen tesvîf dediğimiz de işte budur. Üstad Hazretleri'nin Hakikat Çekirdekleri'nde işaret ettiği gibi, bir zat, canı bir şeyler istediğinde "sanki yedim" deyip ona harcayacağı parayı bir yerde biriktirmiş ve daha sonra onunla Sanki Yedim Camii yaptırmış. Siz de aklınıza bir şey geldiği zaman kuvve-i zaikanızı tatmin adına birkaç lokma veya birkaç damla ile iktifa edebilirsiniz. Çünkü yutaktan içeriye gittikten sonra baklava ve böreğin, soğan ve sarımsaktan bir farkı yoktur. Demek ki baklava ve börek, ağzımız, dilimiz ve dudağımız arasında kuvve-i zaikamızda hasıl ettiği lezzet yönüyle biraz bizi aldatıyor. Öyle ise biz de onu aldatalım. Ağzımıza aldığımız küçük bir miktarı evirelim, çevirelim ve "senin hissen budur" diyelim.

Ebu Zer el-Gıfarî Hazretleri, bugün yiyeceği varsa yarını düşünmemiştir. Ömer b. Abdülaziz halife olduğu halde hayat tarzını hiçbir zaman değiştirmemiştir. Ekmeğini zeytinyağına batırması, iki öğün yemek yemiş ve ömrünü bu istikamette geçirmiştir. Denilebilir ki, Emevilerin bütün mesavisine denk gelecek şekilde bir mehasin sergileyen o kâmet-i bâlâ, o dönem insanların tul-i emellerini, tevehhüm-ü ebediyetten neşet eden bitip tükenme bilmeyen arzu ve heveslerini değiştirmeye muvaffak olmuş büyük bir müceddit, çok önemli bir simadır. İki buçuk senede iki yüz elli senede yapılamayacak işleri yapan o insan, iki buçuk senelik halifelik dönemini altın çağ olarak tarihe naksetmiştir.

Elinde bulunanla yetinme ve râzı olma, azla yetinmek, dünya nimetlerinden kısmetine razı olma, başkalarının elindeki şeylere göz dikmemek ve fazla kazanma hırsından kurtulmak. İsrâf, ihtiras tama'dan kaçınma. Kişinin Allah'ın kendisine dünya nimeti olarak verdiği paya rıza gösterme.

Hz. Peygamber hayatını kanaat prensibine uygun olarak düzenlemiştir. Kanaat az çalışmak, tembellik etmek anlamında değerlendirilmemiştir. Kanaat, Allah Teâlâ'nın insana takdir ettiğine razı olmaktır. Sa'd b. Ebi Vakkâs oğluna şöyle nasihat etmiştir: "Oğlum! Zenginlik istediğin zaman, onunla beraber kanaat de iste. Çünkü, kanaat olmayı servet zengin etmez." Bu nasihat ten de anlaşılabilirliği gibi kanaat ruhî ve ahlâki bir vasıftır.

Ancak birçok hikmete binâen Allah cc rızıkı, kulları arasında farklı farklı taksim etmiş, kimine az kimine ise çok vermiştir. İşte kanâat burada ortaya çıkmaktadır. Kendisine az verilen buna râzı olacak, mal çokluğuna tamah ederek haksız kazanç yollarına sapmayacaktır. Zengin de cimrilik ve açgözlülüğünden kaçınarak malının hakkını verecektir.

Kanâat, sâdece fakirlere mahsus bir haslet değildir. Bu husûsta zenginler, çoğu zaman fakirlerden daha muhtaç duruma düşmektedirler.

Çünkü mâl arttıkça beraberinde mal sevgisi, hırs ve tamah da artmaktadır. İnsan, bütün yakınlarına yetecek kadar mal kazansa bile, bununla yetinmeyerek daha fazla kazanmaya ve mal yığmaya çabalar. Bu hırs, mâlik olduğu zenginliği gözüne az gösterir ve böylece malından hakkıyla istifade etmesine mâni olur.

İnsanlar belki almanın daha hayırlı olduğunu sanırlar. Oysa vermek daha hayırlı ve daha üstündür. Aslında vermek kanâat ehli olmaktan kaynaklanır. Kanâatin ne olduğunu bilmeyen bir kişi, dünyaya sâhip olsa dahî, kimseye bir çöp bile vermek istemez. Böyle bir şey aklından bile geçmez. Çünkü bu bir ruh ve gönül terbiyesini gerektirir. Mevlânâ, kanâatin kimseye zarar vermediğini, Allah'ın lütuf ve ihsânlarının her canlıya yetecek kadar bol olduğunu ve kulları üzerine sağanak hâlinde yağdığını ne güzel ifâde eder:

"Kanâate ermekle hiç kimse canından olmadı. Hırs ile de hiç kimse sultân olmadı. Allah ekmeği köpeklerden bile esirgemiyor. Şu bulut ve yağmur insanların kazancı değildir. Sen nasıl rızka düşkün, rızık arayan bir âşik isen rızık da sana âşıktır. Sen rızıkın peşinde koşmasan da o senin kapına gelir. Fakat sen onun peşinde koşarsan, başına belâ olur, sana ızdırap verir."

Kanâat eden azîz olur. Kanâat, sâhibine öyle bir izzet bahşeder ki onun gönlüne hiçbir dünyâlık muhabbeti giremez. Tamahkâr kimse ufak bir menfaat için başını verirken, kanâat sâhibi fakîr, altınla dolu bir hazîne bile bulsa, şerefi uğruna ona dönüp bakmaz. Hırsından ve tama'ından her haram şeye atılan, onu elde etmeye çalışan varlıklı kimselere "dilenci" denilir. Kanâatkâr olmak ve dilencilikten kurtulmak için Resûl-i Ekrem Efendimiz, bizlere şu çâreyi sunmuştur:

"Sizden biri, mal ve yaratılışa kendisinden üstün olan birini görünce, nazarını hemen kendisinden aşağıda olana çevirsin." (Buhârî, Rikâk, 30)

Bu davranış, Allah'ın üzerimizdeki nimetini küçük görerek sıkıntıya düşmememiz için en müessir çâredir. Zîrâ üzüntü ve mutsuzluğun başlıca sebeplerinden birisi de kanâatsizliktir. Resûl-i Ekrem Efendimiz her husûsta olduğu gibi kanâat mevzûunda da bizim için en güzel örnektir. O, eline geçen yığın yığın malları vakit geçirmeden infâk etmiş, ihtiyaçından fazlasını yanında alkoymamıştır. Bu sebeple sık sık; "Allâhım! Muhammed âilesinin rızkını ihtiyaç miktârı kadar ver." diye duâ etmiştir.

Kanâati en güzel şekilde yaşayan Efendimiz, zaman zaman ashâbından, kimseden bir şey istememek üzere söz almıştır. Sevbân (r.a.) şöyle anlatır; "Bir defâsında Resûlullah: «- Kim bana, halktan hiçbir şey dilenmeyeceğine dâir söz verirse, ben de ona cenneti garanti ederim.» buyurdu. Bunun üzerine:

- Ben söz veriyorum, dedim."

Hadîsi rivâyet eden sahâbî, Hz. Sevbân'ın bu olaydan sonra hayâtı boyunca hiç kimseden bir şey istemediğini bildirmektedir.

Kanaata bazen kişinin yaptığı amellerde orta yolu takip etmek anlamında da olabilir. Nitekim, Abdullah b. Amr- b. el-As, Hz. Peygamberin yanına gelmiş namaz ve oruç hakkında tavsiye istemiştir. Hz. Peygamberin az şeyler tavsiyesine rağmen, daha fazla yapmaya gücü yeteceğini söyleyen Abdullah b. Amr, zayıflayıp ihtiyarlayınca hayıflanıp şöyle demiştir: "Keşke Hz. Peygamber (s.a.s)'in bana emrettiği şekilde ibadet etmeye kanaat ederek razı olsaydım".

Kaanaatin bitmez tükenmez bir hazine olduğunu, belirten Hz. Peygamber hep şöyle dua ederdi: "Ya Rab verdiğin rızıkla beni kanaatkâr kıl ve rızıkı benim için mübarek eyle".

Efendimiz duada "Allah'ımı Senden, Sana kavuşacağına inanan, hükmüne razı olan, verdiklerine kanaat eden ve Seninle itminana ermiş bir nefis istiyorum" demistir.

Nükteler

Kanâat, dünyâ malı yüzünden gelebilecek birçok belâ ve musibetlerden sâhibini muhâfaza eder. İmânına ve mânevîyâtına kuvvet vererek metânetini artırır, dalâletten koruyarak istikâmet üzere devâm edebilmesini kolaylaştırır. Allah'ı ve O'nun kullarını daha çok sevebilme ve yardımlarına koşabilme olgunluğunu kazandırır.

Resûl-i Ekrem Efendimiz bu hasletlere mâlik olan bir genci, çok beğenmiş ve taltif etmiştir. Asr-ı saâdetde vukû bulan bu hâdisê hulâsaten şöyledir:

Efendimiz'î ziyârete gelen Benî Tûcîb heyeti yurtlarına dönmek istediklerinde, Resûlullah bunlara, diğerlerine verilen bahşişlerden daha fazla verdi ve:

"- Sizden, bahşiş verilmeyen kimse kaldı mı?" diye sordu.

- Evet, yaşça en küçüğümüz olan bir genci binitlerimize bakmak üzere bırakmıştık, dediler. Allah Resûlü:

"- Onu da gönderiniz!" buyurdu. Onlar binitlerinin yanına dönünce, gence:

- Resûlullah Efendimiz'in yanına git de hediyeni al! Biz bahşişimizi aldık ve kendisine veda ettik, dediler. Genç, Peygamber Efendimiz'in yanına gelince:

- Yâ Resûlallâh! Ben, Ebzâ oğullarından bir kimseyim. Biraz önce senin yanına gelen, dileklerini yerine getirdiğin cemaattenim. Benim talebimi de yerine getirir misiniz, dedi. Habîb-i Ekrem Efendimiz:

"- Senin arzun nedir?" diye sordu. Genç:

- Yâ Resûlallâh, benim dileğim arkadaşlarımın gibi değildir. Onlar İslâm'ı özleyerek geldiler, zekâtlarını da sürüp getirdiler. Sen Allah'a beni mağfiretine mazhar kılması, rahmetiyle muâmele etmesi ve bir de kalbime zenginlik vermesi için duâ ediver, dedi. Bunun üzerine Sevgili Peygamberimiz:

"Ey Allahım! Onu affet ve rahmetinle muâmele eyle! Kalbine de zenginlik ver!" diye dua ettikten sonra, ona da ötekiler gibi bahşişinin verilmesini emir buyurdu.

Benî Tûcîb heyeti yurtlarına döndüler. Bunlardan bir cemaat ertesi sene hac mevsiminde Minâ'da Peygamber Efendimiz ile buluştu.

- Biz Ebzâ oğullarıyız, dediler. Vefâ sâhibi olan Efendimiz -aleyhisselâm-:

"- Geçen sene sizinle birlikte bana gelen genç ne yapıyor?" diye sordu.

- Yâ Resûlallâh! Yüce Allah'ın verdiği rızka ondan daha kanâatlisini görmemişizdir. İnsanlar dünyayı aralarında bölüşecek olsalar, o genç ona hiç iltifat etmez, dönüp bakmaz dediler. Bu sözleri sevinçle dinleyen Efendimiz, Allah'a hamdetti ve o genç için hayır temennîlerini buldu.

Hız İbrahim ve Gelini

Aynı hayat şartlarına farklı iki bakış açısını önümüze seren şu hadîs-i şerif de oldukça câlib-i dikkattir:

"...Hz. İbrâhim, oğlu İsmâil'in durumunu öğrenmek üzere Mekke'ye geldi. Fakat İsmâil'i evde bulamadı. Gelineine:

- İsmâil nerede diye sordu. Hanımı:

- Rızkımızı temin etmek için avlanmaya gitti, dedi. İbrâhim (a.s.) geçimlerinin ve durumlarının nasıl olduğunu sordu. O:

- Çok kötü durumdayız. Büyük bir sıkıntı ve darlık içindeyiz, diye hâllerinden şikâyet etti. Hz. İbrâhim de:

- Kocan gelince ona selâmımı söyle; kendisine hatırlat da kapısının eşliğini değiştirsin, dedi. İsmâil eve gelince, bir şeyler olduğunu sezdi ve hanımına:

- Ben yokken eve biri mi geldi? diye sordu. O da:

- Evet, yaşlı bir adam geldi, seni sordu, ben de söyledim. Nasıl geçindiğimizi öğrenmek istedi. Ben de büyük bir geçim sıkıntısı çektiğimizi anlattım, dedi. Hz. İsmâil:

- Peki, sana bir şey tavsiye etti mi? diye sordu. Hanımı:

- Evet, sana selâm söyledi ve kapısının eşliğini değiştirsin, dedi. İsmâil:

- O gelen benim babamdır. Bana senden boşanmamı emretmiş. Haydi, âilenin yanına dönebilirsin, dedi. O kadını boşayıp Cürhümlü'lerden bir başka kadınla evlendi.

Allâh'ın dilediği kadar bir zaman geçtikten sonra İbrâhim tekrar oğlunun evine geldi. İsmâil'i yine bulamadı. Nerede olduğunu sordu. Hanımı:

- Rızkımızı temin etmeye gitti, dedi. İbrâhim -aleyhisselâm-:

- Geçiminiz, haliniz nasıl, diye sordu. Kadın:

- Çok iyi durumdayız. Rahat ve bolluk içindeyiz, diyerek Allah'a hamd ü senâda bulundu. Konuşma şöyle devam etti:

- Ne yiyorsunuz?

- Et yiyoruz.

- Ne içiyorsunuz?

- Su.

O zaman Hz. İbrâhim, «Allâhım, etlerine ve sularına bereket ver!» diye dua etti. Sonra da:

- Kocan eve gelince selâmımı söyle ve kendisine hatırlat da kapısının eşğine sâhip olsun, dedi. İsmâil -aleyhisselâm- dönünce:

- Eve gelen oldu mu, diye sordu, Hanımı:

- Evet, güzel görümlü bir ihtiyar geldi, seni sordu, ben de anlattım. Geçimimizi öğrenmek istedi, ben de çok iyi olduğunu söyledim, dedi. İsmâil:

- Sana bir tavsiyede bulundu mu, diye sordu. O da:

- Evet, sana selâm söyledi ve kapının eşğine sâhip olmanı emretti, dedi. İsmâil -aleyhisselâm-:

- O benim babamdır. Evin eşığı de sensin. Babam seni hoş tutmamı, seninle iyi geçinmemi emretmiş, dedi."